

Skiss till följeforskning/utvärderingsdesign – EBP-projektet
2013-2015
Stockholms Socialförvaltning

Lisbeth Eriksson
Tore Svendsen
FoUNordväst

Innehåll

Inledning.....	3
Uppdraget.....	3
Utbildningssatsningen	3
Innehåll.....	4
Utvärderingen och följeforskningens uppdrag, mål och tidsperspektiv	4
Syfte:	4
Projektets uppläggning:	4
Metoddelen	6
Om följeforskning; aktionsforskning/deltagarbaserad forskning	6
Processen.....	8
Utvärderarens roll.....	8
Verksamhetsutveckling är centralt.....	9
Angränsande, pågående projekt i Stockholms stad.....	9
Tidigare rapporter från FoU-NordVäst med anknytning till forskningsfältet	9
Om fokusgrupper	10
Etikprövning	11
Utvärderingens kvantitativa delstudie.....	11
Studiens kvalitativa delstudie	12
Fokusgrupper med metodutvecklarna:.....	12
Fokusgrupper med sektionschefer i arbetsledande befattningar:	12
Fokusgrupper med socialsekreterare/utredare inom den sociala barnavården:	12
Brukarforum/brukarreferensgrupp	13
Följeforskningen:	13
Fas 1: Kartläggnings och kunskapsutvecklingsfas 2013-2014	14
Fas 2: Uppföljning och verksamhetsutveckling 2014-2015	14
Fas 3: Sammanställning av slutlig utvärdering 2015	14
Ekonomi:	14
Referenser:	16

Inledning

Bakgrund till projektet

Stockholms stad har beviljats drygt 19,5 mkr av Europeiska socialfonden för att under två år utveckla en modell för kompetensutveckling för socialsekreterare som jobbar med barn- och ungdomsärenden i staden. Satsningen genomförs i samarbete med bl. a. FoU- Nordväst, FoU- Södertörn, FoU- Nordost, Socialstyrelsen, fackliga organisationer, Stockholms universitet och Ersta Sköndal Högskola. Det innebär medel för en halvtids metodutvecklare i samtliga stadsdelsförvaltningar, två praktik- och traineesamordnare samt utvecklingsledare till länets tre FoU-enheter samt utbildningssatsningar.

Professionens utveckling är i fokus och ses som central för verksamhetens utveckling. Det möjliggör både professionell utveckling för enskilda medarbetare samt att de bidrar till den långsiktiga utvecklingen av verksamheten. Ett mer strukturerat arbetssätt vad gäller utredning och uppföljning behövs i socialtjänsten vilket visades i den statliga Evidensbaserad praktik inom socialtjänsten – till nytta för brukaren (SOU 2008:18) som presenterades 2008. Genom utredningen kom begreppet evidensbaserad praktik att bli vedertaget för att beskriva hur socialtjänsten bör arbeta. Det syftar till ”kunskap om vilka typer av insatser som är verkningsfulla, för vilka grupper av klienter/brukare samt under vilka omständigheter de är verksamma” (SOU 2008:18, s 22) och ställer krav på att beslut om insatser ska utformas utifrån sammanvägning av kunskap om:

- Bästa vetenskapliga kunskapen om effekter
- Brukarens erfarenheter och förväntningar
- Lokala situationen
- Professionell kunskap

Uppdraget

Styrgrupperna för socialfondsprojektet har lyft behovet av en forskningsutvärdering som belyser vilka resultat som projektet ger för brukare.

Forskningsutvärderingen ska inriktas på att undersöka:

1. Om det finns en tydlig ”röd tråd”, ett samband mellan bedömt behov, beslutade insatser och uppföljning/utvärdering om insatserna svarat upp mot brukarnas behov.
2. Brukardelaktighet och brukarinflytande i utredning och beslut av insatser.

Utbildningssatsningen

De 15 metodutvecklarna, en från varje stadsdelsförvaltning samt Socialförvaltningen genomgår mellan februari 2013 och december 2013 en 7,5 hp utbildning på avancerad nivå.

Deltagaren ska efter genomgången kurs ha:

1. fördjupad kunskap om stegen i evidensbaserad praktik EBP och hur de kan tillämpas i det dagliga sociala arbetet,
2. fördjupad förståelse för hur brukarmedverkan kan byggas in i EBP inom den sociala barn- och ungdomsvården

3. kunskap om och tillämpning av systematisk dokumentation, uppföljning och utvärdering.
4. kunskap om och förmåga att analysera faktorer som kännetecknar en lärande organisation och hur dessa faktorer stödjer ett evidensbaserat arbetssätt; denna kunskap innefattar även betydelsen av metodutvecklarrollen och chefsrollen ett etiskt och kritiskt reflekterande förhållningssätt

Innehåll

Kursen innehåller tre moduler

- Kort historik samt aktuell teori för EBP och Resultatbaserad styrning (RBS). Användning av kunskapskällorna för EBP (vetenskap, profession, brukare), varav brukarmedverkan och brukarinflytande adresseras specifikt.
- Tillämpning av EBP genom arbete med av stadsdelen valda case/problem. Verksamhetens karaktär av myndighetsutövning bildar ram för tillämpningsmodulen. Stegen i EBP (de nio stegen i Oscarsson, 2009 sätts i relation till de fem vanligen beskrivna stegen) utgör struktur för arbetet och vid tillämpningen av varje EBP-steg beaktas information från de tre kunskapskällorna samt relationen till ledningsmodellen RBS. Deltagarna fördjupar sin kunskap genom tillämpning av EBP inom det valda problemområdet, dokumenterar sitt arbete och diskuterar sina erfarenheter genom grupparbeten. Samtalsmetod, systematisk dokumentation behandlas liksom lokala uppföljningar. Utvärderingsmodeller/utvärderingsmetoder presenteras och planeras.
- Organisationens, styrmodellens och ledarskapets betydelse för EBP, den lärande organisationens arbetsformer.

Utvärderingen och följeforskningens uppdrag, mål och tidsperspektiv

Syfte:

Det övergripande syftet med/följeforskningen är att se hur sambandet mellan behov-insatser- uppföljning ser ut, följs upp och kan utvecklas inom den sociala barnvården i Stockholm. Brukardeltagande och brukarinflytande i handläggningen ska också undersökas.

Projektets uppläggning:

Utvärderingen/studien (projektet) är indelat i en kvantitativ och en kvalitativ del som i slutändan skall föras samman till en helhet och analyseras utifrån tidigare forskning och

lämpliga teoretiska perspektiv. Eftersom utvärderingen föreslås ha en abduktiv ansats har ännu inga teorier valts. Möjligen finns också annat för utvärderingen intressant forskningsmaterial som skulle kunna berika den planerade studien.

Två forskare vid Linköpings universitet har jobbat tillsammans med en FoU-enhet i Östergötland som i sin tur har samarbetat med ett EU-projekt i Norge. Tillsammans förfogar dessa forskare över ett stort empiriskt material. Första fasen i detta projekt har handlat om att samla in data från föräldrar som kommit i kontakt med socialtjänsten pga. problem med sitt/sina barn. Det kan vara en frivillig kontakt eller en anmälan.

Det som det finns ett stort material kring nu är föräldrarnas arbete, utbildning, inkomster, klassindelning, bostadsförhållanden, etnisk bakgrund, tidigare erfarenheter av socialtjänsten, uppfattningar av socialtjänsten, uppfattningar om socialtjänstens insatser etc. Det finns möjlighet att göra olika analyser av detta material. Man kan exempelvis beskriva hur den grupp ser ut som får insatsen familjehem. Det finns också ett antal djupintervjuer. Exakt hur vi skulle kunna använda oss av detta vet vi inte idag eller om vi verkligen kan få tillgång till materialet, men vid ett möte senare under månaden skall vi undersöka möjligheterna vidare. I projektet har man använt sig av interaktiv forskningsdesign där socialekreterare har gjort intervjuerna med brukarna.

Den kvantitativa delen kommer att bestå av två aktstudier, dels en i början av projektet och dels en i slutfasen av projektet. Den kvalitativa delen kommer att bestå av en serie fokusgruppsintervjuer med metodutvecklare, chefer i arbetsledande positioner samt handläggare. Ambitionen är också att ett eller flera intressent/brukarforum att avhållas för att noggrant beakta ett brukar/klientperspektiv.

Dessutom har stor vikt lagts på följeforskningsmomentet som kommer att vara projektets röda tråd under projekttiden.

Projektet kommer att starta i mars 2013 med slutdatum 2015-12-30.

Metoddel

Om följeforskning; aktionsforskning/deltagarbaserad forskning

Följeforskning, lärande utvärdering, formativ utvärdering, genomförandevärdering eller deltagarbaserad forskning; alla dessa begrepp är beteckningar på ett kanske i grunden samma fenomen: uppföljning, utvärdering och lärande (av projekt).

”Deltagarbaserad forskning” (på engelska Participatory Research (PR) och Participatory Action Research (PAR))¹ är en forskningsstrategi som har nära band till empowermentteori. Empowerment är inget entydigt begrepp, snarare något som kan ges olika tolkningar beroende på ideologisk eller teoretisk tillhörighet. En bärande tanke är att alla människor i utgångspunkten har kapacitet att definiera sina problem och att människor också har förmågan att utveckla egna strategier och tillvägagångssätt för att kunna lösa de egna svårigheterna. Empowermentteori kan sägas stå för egenmakt, ökad självförtroende och delaktighet.

Deltagarbaserad forskning är inget nytt begrepp, vanligtvis härleds det till socialpsykologen Kurt Lewin som var aktiv på *Tavistock Institute of Human Relations* i Storbritannien (Rapaport 1970). Den brasilianska pedagogen Paulo Freires bok *Pedagogik för förtryckta* (svensk utgåva 1972) har också varit en stor inspirationskälla för forskningsmodellerna.

Syftet är att öka exempelvis människors (exempelvis personalgruppers eller brukargruppers) kunskaper, handlingskompetens och motivation. Ett annat begrepp som förekommer i sammanhanget är ”aktionsforskning”. Dessa forskningsmodeller bygger alla i större eller mindre utsträckning på idén om att bra kunskap utvecklas genom handling. En grundtanke är att det skall finnas ett utvecklat samarbete mellan forskaren och det som utforskas/granskas. Praktikerna, de som skall genomföra projekten och forskaren/utvärderaren, skall tillsammans försöka komma fram till en gemensam uppfattning om hur man på bästa sätt skall uppnå en önskad förändring, vilket innebär att följeforskning kan beskrivas som en fortlöpande utvärdering. Följeforskningen kan också utgå från exempelvis ett brukar- eller målgruppsperspektiv. Det finns olika inriktningar. Starrin (2007) benämner tre, den pragmatiska grenen, den ideologiskt och politiskt orienterade grenen och den feministiska grenen utan att begreppen ytterligare diskuteras här.

Bengt Starrin (2007) använder begreppet deltagarbaserad forskning:

”Den traditionella eller akademiska forskningsmodellen betonar den utbildade expertens suveränitet att definiera, tolka eller förklara. Deltagarbaserade, folkliga forskningsmodellen betonar samarbetet mellan forskare och ”vanliga” människor i det utforskade arbetet” (ibid. s 168).

Starrin påpekar vidare att det inte finns några absoluta modeller för deltagarbaserad forskning men att tillvägagångssättet är beroende av de speciella förhållanden som råder

¹ Starrin (2007) använder PR och PAR synonymt

inom det specifika forskningsområdet. Han urskiljer vissa centrala principer. För det första måste forskningen bedrivas så att deltagarna själva kan vara deltagande i forskningsprocessen. Deltagarna skall/kan vara aktiva i allt från att formulera forskningsfrågor till att delta i analysen av resultaten. Den andra centrala punkten är att forskningen skall vara till nytta för de organisationer eller grupper som deltar. Kunskap är enligt Starrin *"något som fördjupas och berikas samt görs mer socialt när det skapas kollektivt – tillsammans med människor i grupp, på arbetsplatser eller i det lokala samhället"* (ibid s 173). (Se också t.ex. Minkler & Wallerstein, Grbich)

Kemmis och McTaggart (2003) säger följande:

"Three particular attributes are often used to distinguish participatory research from conventional research: shared ownership of research projects, community-based analysis of social problems, and an orientation toward community action. Given its commitment to social, economic, and political development responsive to the needs and opinions of ordinary people, proponents of participatory research have highlighted the politics of conventional social research, arguing that orthodox social science, despite its claim to value neutrality, normally serves the ideological function of justifying the position and interests of the wealthy and powerful" (s. 273)

En aktör inom området i Sverige är Swedish Participatory Action Research Consortium (SPARC) som är en sammanslutning mellan enskilda forskare inom universitet och högskolor och intressenter utanför, som vill stärka deltagarorienterad aktionsforskning.

Det har funnits kritik mot metoden som sådan främst för att metoden brister i vetenskaplig systematik och för att forskaren/forskarna kommer för nära det han/hon/de skall undersöka. Starrin (ibid.) hänvisar dock till Whyte (1989) som hävdar att deltagarbaserad forskning kan skydda forskaren från att dra förhastade slutsatser och förenklade tolkningar:

"Whyte menar att det händer att de fakta som den professionella forskaren inte så sällan uppvisar brister som inte är så lätta för allmänheten att upptäcka. Seriösa forskare kan göra misstag vid själva datainsamlingen som på ett allvarligt sätt underminerar slutsatserna" (Starrin, ibid. S 178).

Whyte hävdar enligt Starrin att genom att deltagarna har möjlighet att delta i själva forskningsprojektet så finns det flera som kan kontrollera insamlat data, komma med alternativa tolkningar och förslag till ändringar. Mer traditionell forskning är ofta tidskrävande och när forskningsprojektet är klart kan verksamheterna som studerats mycket väl ha kunnat läggas ner långt innan utvärderingen är klar. Brulin (2008) beskriver det på följande sätt:

"Mycket forskning och även traditionella utvärderingar spelar liten eller ingen roll i styrning och utveckling av olika program och projekt, eftersom dessa följer sitt eget tempo. I verkligheten uppstår problem plötsligt eller genom att man undan för undan ser att en utvecklingsinriktning i ett projekt måste ändras eftersom det går i fel riktning. (Brulin 2008 s 11)

Processen

Forskningsprocessen kan beskrivas som en ständigt pågående cirkelrörelse, eller som en spiral av självreflekterande cyklar som innehåller följande moment:

1. Förändringsplanering
2. Handlande och observation av förändringsprocessen och dess konsekvenser
3. Reflektion över processen och konsekvenserna
4. Omplanering
5. Ny planering och nytt handlingsmönster
6. Ny handling och observation av förändringsprocessen, och så vidare...
7. (Fritt efter Kemmis och McTaggart 2003)

Förändringsplaneringen tar utgångspunkt i en önskan om en förändrad praktik inom ett givet område. Det tidigare tillvägagångssättet har inte fungerat och alla är överens om att verksamheten behöver utvecklas eller förändras. När planeringen skall implementeras och ett nytt handlingsätt skall operationaliseras studeras både förändringsprocessen i sig och de konsekvenser den får. Forskare och deltagare reflekterar över vad som har uppnåtts; det som inte fungerar kan ändras, framgångsfaktorer kan identifieras. Verksamheten kan ändras, revideras eller läggas ner. En ny omplanering följs av nya handlingsmönster som i sin tur skall observeras. Det kan tyckas vara en enkel modell, men verkligheten är så mångfacetterat och komplicerat att även "enkla" modeller är svåra att genomföra i praktiken. Det handlar dels om att skapa kunskaper kring verksamheters praktik, de sociala strukturer som omger verksamheten och styr den, medarbetarnas kunskapsnivåer och de egna (medarbetarnas/brukarnas) förutsättningar. Tillsammans bildar dessa komponenter en medveten process för att hjälpa människor att bättre förstå verkligheten och att tillsammans skapa verktyg för att handskas med den samma. Kemmis och McTaggart beskriver processen på följande sätt:

"Participatory action research does not, however, take an armchair view of theorizing; rather, it is a process of learning, with others, by doing—changing the ways in which we interact in a shared social world". (s. 283)

Utvärderarens roll

I en följeforskning krävs det därför att alla utvärderingens intressenter kan se utvärderaren som en *kritisk reflekterande* person. Utvärderingen skall som tidigare angivits utgå från projektets grundläggande syftet och de frågeställningar som tidigare angivits. Eftersom målen för utvärderingen är uttryckligen angivna användes de som värdekriterier. Därigenom kan utvärderaren undvika att ställa upp egna värdenormer vid bedömningen. Bedömningen görs med utgångspunkt i andras mål och värden och kan därför betraktas som relativt objektiv även om det är omöjligt att undvika att en bedömning av andras mål och värden innebär en tolkning; en kvalitativ forskningsmetod innebär alltid att tolkningar görs. Både beställaren och de som är föremål för en utvärdering måste därför ha en grundläggande tilltro till att utvärderaren vet vad han/hon gör.

Verksamhetsutveckling är centralt

Vedung (1998) hävdar att studier eller utvärderingar i huvudsak utförs i "antingen kontrollerande, främjande eller kunskapsutvecklande syfte" (s. 75). I utgångspunkten för utvärderingen/följeforskningen var verksamhetsutveckling ett centralt önskemål från Stockholms Socialförvaltning sida. Studien ska utformas på ett sådant sätt att den genererade viktig kunskap om hur sambandet mellan utredning, behov, insatser och uppföljning utifrån ett evidensbaserat förhållningssätt med BBIC som ett utredningsverktyg ser ut.

Angränsande, pågående projekt i Stockholms stad

Brukarnas kunskap och erfarenheter är en viktig del av en evidensbaserad praktik. För att utveckla stadens arbete med brukarinflytande har socialnämnden beslutat om att ett av fokusområdena för stadens FoU- arbete under 2013 ska vara brukarinflytande.

För att få underlag för planering av fortsatt utvecklingsarbete genomförs en undersökning om hur utredande socialsekreterare i stadsdelsförvaltningarna tänker om och arbetar med brukarinflytande och brukarmedverkan. Undersökningen besvarar frågeställningar:

Hur jobbar vi med brukarinflytande idag?

Vad är utredande socialsekreterares uppfattning om brukarinflytande och brukarmedverkan i sitt klientarbete, hur tänker de kring frågan och hur arbetar de med det i dagsläget?

Vilka organisatoriska förutsättningar finns det för att göra brukare/klient delaktig och medverka i utredningsarbetet och beslut om insatser?

Vilka utvecklingsbehov tycker utredande socialsekreterare att det behövs i frågor om brukarinflytande och brukarmedverkan?

Resultaten kommer att presenteras vid FORSAS konferens om brukarinflytande i mars 2013. Underlaget från undersökningen kommer att utgöra ett komplement till följeforskningen.

Tidigare rapporter från FoU-NordVäst med anknytning till forskningsfältet

FoU-Nordväst har tidigare utgett två rapporter med stark anknytning till forskningsfältet.

Ann Palm och Maria Gladhs studie från 2012 undersökte om, och i så fall på vilket sätt BBIC som handläggningssystem förändrar barnavårdsutredningar med tanke på vilken information som hämtas om barnets behov, hur informationen hämtats och hur denna information återspeglas i beslut om insats. Vidare undersöktes i viss mån hur barnen följs upp, med eller utan BBIC. Resultatet baserades på granskning av 72 barnavårdsutredningar som genomförts med BBIC som arbetsinstrument och 60 utredningar som genomförts utan BBIC. Två av studiens huvudresultat med särskilt intresse för den planerade studien var Palm och Gladh är att *"BBIC har medverkat till att göra utredningarna mer förutsättningslösa och träffsäkra i valet av insats när handläggarna blivit trygga och "fria" i användningen av*

systemet, eftersom handläggaren har en mall att utgå ifrån utöver sin erfarenhet och kunskap". (Boklund-Palm och Gladh 2012, s. 47).

De hade också kritiska invändningar mot BBIC-systemet vilket de formulerade på följande sätt: *"Det är den enskilda handläggarens erfarenhet, kompetens och lyhördhet som är viktigast i arbetet, inte minst när det gäller att bedöma relevanta insatser för varje enskilt ärende. Med BBC:s tekniska formkrav reduceras handläggaren till en administratör och förlorar i hanteringen av ett överlastat blankettsystem värdefull tid som kunnat användas till det mer klientnära arbete."* (ibid. s. 48)

Tore Svendsens (Svendsen, 2012) studie undersökte vilka inställningar och förhållningssätt handläggare inom socialförvaltningarnas familjeenheter i ett urval av Stockholms nordvästkommuner hade till BBIC som arbetsinstrument i ett utredningsarbete och vilka möjliga effekter BBIC kunde ha för vidare handläggning och insatser i barnavårdsärenden. Resultatet baserades på 10 fokusgruppsintervjuer med sammantaget 56 handläggare inom tre kommuner, Sigtuna, Järfälla och Sundbyberg. Ett huvudresultat viste att handläggarna hade en pragmatisk inställning till BBIC och att förståelsen för och det praktiska användandet av BBIC-konceptet visade på stora variationer och olikheter mellan olika handläggare. Det fanns stora skillnader både i tolkningar av det ideologiska innehållet av BBIC och i sättet att använda konceptet på. Svendsen påpekar i slutanalysen att det BBIC har kommit för att stanna men att en stor utmaning ligger i att analysera och förstå *"... vilka strukturella eller organisatoriska möjligheter det finns till att kunna använda BBIC på det sätt som Socialstyrelsen har avsett. Tidsbrist, akutstyrning, resursbrist och tekniska svårigheter ligger i vägen för ett mer effektivt utnyttjande av BBIC och den sociala barnavårdens resurser"*. (ibid. s. 63).

Om fokusgrupper

Fokusgrupper kan sägas vara en typ av gruppintervjuer. Morgan ger en definition som i svensk översättning lyder: *"Fokusgrupper är en forskningsteknik där data samlas in genom gruppinteraktion kring ett ämne som bestämts av forskaren."* (Definition i svensk översättning, gjord av Wibeck 2000, s 161). Fokusgrupper är en forskningsteknik som används för att genom gruppinteraktion samla in data för forsknings- eller utvärderingsändamål. Kunskapsinsamling är alltså huvudsyftet med gruppaktiviteten och ämnet bestäms av forskaren/utvärderaren utifrån uppdragsgivarens önskemål (ibid.).

En fokusgrupp får i huvudsak karaktären av ett mer eller mindre strukturerat gruppsamtal eller en gruppdiskussion. Den är formell till sin karaktär; leds av en moderator (forskaren/utvärderaren) och har idealt formen av en gruppdiskussion kring i förväg bestämda teman. Deltagarna skall så långt som möjligt, fritt och utan inblandning av moderatorn föra en diskussion med varandra. Wibeck (ibid.) gör en sammanställning av för och nackdelar vid fokusgrupper och finner att fokusgrupper är mycket användbara i studier med ett utvecklande syfte. Bl. a nämner hon att fokusgrupper är en utmärkt metod när handlande och motivation skall undersökas. Metoden kan mycket väl användas inom följeforskning.

Etikprövning

Från den 1 januari 2004 finns en lag om etikprövning av forskning som avser människor (etikprövningslagen). Vissa ändringar i etikprövningslagen trädde i kraft den 1 juni 2008. Ändringarna innebär bl.a. att även projekt där samtycke inhämtats och känsliga personuppgifter är aktuella ska etikprövas. Stockholms stad har ingen egen etisk kommitté. FoU- Nordväst ansvarar för att etikprövning görs av en etikprövningsnämnd, eller att ett rådgivande yttrande inhämtas .

Utvärderingens kvantitativa delstudie

Den kvantitativa delen omfattar en aktstudie i enlighet med studiens övergripande syfte där sambandet mellan utredning, behov, insats och uppföljning undersöks. Studien skall också ta fram data på hur brukardelaktighet och brukarinflytande (brukarperspektivet) har beaktats i de utredningar som blir föremål för granskning.

Aktstudierna skall utföras i två steg eller genom två likartade studier. En vid projektets början och en vid projektets slut.

Den första studien planeras under våren 2013 och startar senast under hösten 2013 för att ge en bild av situationen i de stadsdelar (14) som deltar i projektet. Studierna skall ske genom studier av ett strategiskt urval av 10 akter från vart och ett av de deltagande stadsdelsförvaltningarna; tillsammans 140 akter. Aktstudien skall studera barnavårdsutredningar inledda under perioden 2010-01-01 till 2010-06-30. Det är rimligt att anta att dessa utredningar har utförts med BBIC som arbetsinstrument och att det fram tills idag går att på aggregerad nivå se på vilket sätt utredningarna har beaktat sammanhanget mellan utredning, behov, insats och uppföljning. Samtidigt skall studien undersöka till vilken grad brukardelaktighet och brukarinflytande har beaktats

Det är dock inte möjligt att göra en granskning utifrån de olika stadsdelarna.

För det första är det empiriska underlaget från varje stadsdelsförvaltning för litet till att uppnå en önskvärd validitet, det är hela Stockholms kommun som skall undersökas och det är resultaten på en aggregerad nivå som är intressant.

För det andra är det viktigt att ha en hög grad av sekretess av hänsyn till de människor som har varit föremål för barnavårdsutredningar.

Den uppföljande aktstudien vid projektets slutfas genomförs våren 2015 för att undersöka om det går att läsa av möjliga förändringar i handläggningen med avseende på projektets övergripande syfte. Den uppföljande studien bör, liksom den första aktstudien, omfatta 140 barnavårdsutredningar, 10 från varje stadsdelsförvaltning. Denna studie bör omfatta utredningar inledda under perioden 2014-07-01 till 2014-12-30 och färdigställas under våren 2015.

I båda dessa aktstudier är det viktigt att försöka säkerställa att utredningarna har gjorts av så många olika handläggare som möjligt inom varje stadsdelsdistrikt för att på så sätt försöka spegla bredden i uppfattningar och handläggningssätt hos handläggarna.

Genom att vara tydlig med uppläggning, syfte och gentemot de parter som deltar i projektet är det möjligt att bara medvetenheten om att projektet skall undersöka och möjliggöra för metodutvecklare, gruppledare och handläggare att kunna utnyttja BBIC på ett bättre sätt och i enlighet med en evidensbaserad praktik, gör att chefer, handläggare och metodutvecklare anstränger sig redan på en tidig tidspunkt att få utredningsförfarandet att fungera bättre.

Studiens kvalitativa delstudie

Den kvalitativa delen bygger på fokusgruppsintervjuer (se ovan) på tre olika nivåer inom Stockholm Stads stadsdelsförvaltningar; dels med de olika metodutvecklarna, dels med ett urval chefer i arbetsledande befattningar inom stadsdelsförvaltningarna och dels med handläggande socialsekreterare inom den sociala barnavården.

Fokusgrupper med metodutvecklarna:

Vid projektets början görs fokusintervjuer med de i projektets deltagande metodutvecklare. Det blir tre fokusgrupper med 4-5 deltagare i varje grupp. Fokusgrupperna är relativt små för att möjliggöra att alla deltagare får möjligheter att komma med synpunkter och åsikter. Fokusintervjuerna baseras kring de två följande frågeställningarna:

- ✚ Hur ser metodutvecklarna på BBIC som arbetsredskap i den sociala barnavården och hur kan BBIC kopplas till en evidensbaserad praktik (jfr Oscarssons 9 steg)?
- ✚ Hur ser de på sammanhanget utredning – behov – insats – uppföljning i den sociala barnavården?

Fokusgrupper med sektionschefer i arbetsledande befattningar:

Dessutom ställs samma forskningsfrågor till ett urval sektionschefer i arbetsledande befattningar inom utredningsenheterna vid den sociala barnavården genom tre fokusgrupper med 4-5 deltagare i samma grupp. Ledare och chefer är centrala aktörer när det gäller implementeringen av nya synsätt och metoder. De är länken mellan ledning, metodutvecklare och utredare/handläggare inom den sociala barnavården.

Fokusgrupper med socialsekreterare/utredare inom den sociala barnavården:

Att intervjua handläggande socialsekreterare är av allra största vikt för att förstå både implementeringen av ett evidensbaserat synsätt och användning av BBIC som ett arbetsverktyg. Hur handläggare går till väga och tänker under ett utredningsförfarande är av avgörande betydelse för att projektet får ett positivt utfall. Tre fokusgruppsgruppsintervjuer bör äga rum under våren 2013 med ett strategiskt urval utredare inom den sociala barnavården, gärna den mest erfarna utredaren inom varje stadsdelsförvaltning. Med tanke på den personalomsättning som finns inom den sociala barnavården är det möjligt att deras erfarenheter gör att de har en bättre och bredare bild av utredningsförfarandet när det gäller utredningar av barn och ungdomar. Samma frågor ställs till handläggarna som till chefer och metodutvecklare.

Brukarforum/brukarreferensgrupp

Dessutom planeras två eller möjligen tre brukarforum, gärna i skepnad av fokusgruppsintervjuer där frågorna utgår från brukarnas subjektiva förståelse och uppfattningar av utredningsförfarandet och de insatser de eventuellt har fått tagit del av, samt upplevd delaktighet och inflytande.

Detta intervjumaterial tillsammans med resultatet från den inledande aktstudien kommer ge en bild av/status om hur utredningsförfarandet idag ser ut i relation till projektets övergripande syften och mål. Materialet ger dessutom en bild av hur sambandet mellan utredning, behov, insatser och uppföljning ser ut i dag och gör det möjligt att ge en referenspunkt för den vidare utvärderingen.

Fram mot slutet av projektet görs som ovan angivit (i avsnittet om den kvantitativa delen) en ny aktstudie för att spåra eventuella förändringar i handläggningen av samma omfattning som i den första studien (140 akter; 10 från varje stadsdelsförvaltning). Också inom den kvalitativa delen föreslås det att i slutet på projektet att i likhet med starten av projektet, och i samma omfattning, genomföra fokusgruppsintervjuer med metodutvecklare, chefer i arbetsledande befattningar och handläggare. I tillägg till nya brukarintervjuer genom deltagande i brukarforum.

Följeforskningen:

Följeforskningen teoretiska grunder har tidigare redovisats i ett särskilt avsnitt och i det följande ges enbart förslag till hur följeforskningen rent praktiskt skall gå till/skulle kunna gå till. Det sammaställda materialet från den första omgången aktstudier och fokusgrupper ger input och frågeställningar till de möten som utvärderaren kommer att ha med metodutvecklarna under 2013-2014 (4 inplanerade återkopplingsmöten/seminarier under första året och intensivare återkoppling under 2014), vilket för oss till den tredje delen av projektet, följeforskningen.

I denna följeforskning kommer begreppet "återkoppling" användas. Det är följeforskarens uppgift att ge material till egen "processreflektion" så som Kenning och McTaggart beskriver det (se avsnittet om följeforskningens teoretiska grunder). Det är de egna processerna som skall understödjas; metodutvecklarna skall själva ta ansvar för process, konsekvens och eventuella omplaneringar, helt i enlighet med Kenning och McTaggarts uppfattning.

För att uppnå detta har fyra typfall konstruerats för att ge underlag för diskussioner om både BBIC och en evidensbaserad praktik. Dessa case kommer att diskuteras under den kurs i evidensbaserad metodutvecklarna skall delta i under 2013 men kan också användas under de 'återkopplingsmöten' som kommer att äga rum under 2013-2014.

Följeforskningen föreslås delas upp i tre faser eller delar: en kartläggande och kunskapsorienterat fas, en uppföljnings- och verksamhetsutvecklingsfas för att avslutas med en sammanställning och rapportfas.

Fas 1: Kartlägnings och kunskapsutvecklingsfas 2013-2014

Under denna fas följer utvärderaren/följeforskaren metodutvecklarna genom regelbundna träffar under 2013 och 2014, med större intensitet under 2014 då deras utbildning är avslutad. Innan "återkopplingsmötena" äger rum bör två inledande träffar arrangeras. Dels ett första introduktionsmöte där metodutvecklarna presenteras för utvärderingen/följeforskningens syfte, innehåll och uppläggning. Under dessa återkopplingsmöten förutsätts att deltagarna själva och för gruppen löpande dokumenterar processen.

Fas 2: Uppföljning och verksamhetsutveckling 2014-2015

Denna fas har inte planerats i detalj men bör ledas in i en kunskapsfrämjande och verksamhetsutvecklande riktning och fokus bör därför ligga på förändrade handlingsmönster. Om möjligt bör 10 träffar avhållas under 2014, men formerna för detta kommer att utvecklas under projektets gång. Studien avslutas under våren 2015 med en serie nya fokusgruppsintervjuer, på samma sätt som vid studiens inledande skede.

Fas 3: Sammanställning av slutlig utvärdering 2015

Hösten 2015 används för sammanställning av den slutgiltiga utvärderingen/rapporten som kan presenteras i slutet av oktober 2015, där både fokusgruppsintervjuer, aktstudier och processbeskrivningar, samt analys i förhållande till tidigare forskning/valda teoretiska perspektiv och undersökningar kommer att sammanfattas. Den kommer då att innehålla resultaten från ungefär 18 fokusgrupper på olika nivåer och två aktstudier omfattande 280 akter.

Ungefär 90 personer kommer att aktivt ha deltagit i fokusgruppsintervjuerna.

Ekonomi:

Ekonomi:

Lön + sociala avgifter för projektarbetare + projektledare i 12 månader	370 000 kronor
Lön + sociala avgifter för projektarbetare i aktstudien 12 månader	125 000 kronor
OH-kostnader	36 000 kronor
Kostnad för transkribering	60 000 kronor
Övriga kostnader (inköp av litteratur, kostnad för möten, Etikprövning etc.)	9 000 kronor

Total kostnad

600 000 kronor

Referenser:

Brulin, G (2008). Gemensam kunskapsbildning för tillväxt och hållbar utveckling. HELIX working Papers 08/7. Linköping: Linköpings universitet.

Freire, P (1972). *Pedagogik för undertryckta*. Stockholm. Gummeson

Gladh, M. & Palm, A. (2011) Med barnet eller blanketter i centrum? Uppföljning av handläggningssystemet Barns Behov I Centrum (BBIC) i nordvästra Stockholm. Forskningsrapport 2011:1. Sollentuna: FoU-Nordväst.

Grbich C (1999). *Qualitative research in health. An introduction*. St Leonards, NSW: Allen and Unwin.

Kemmis, S & McTaggart, R. Participatory Action Research - Communicative Action and the Public Sphere i Denzin N & Lincoln, Y (2003) (red) *Strategies of Qualitative Inquiry*. Los Angeles. Sage

Minkler M, Wallerstein N (red) (2003). *Community-based participatory research for health*. San Francisco: Jossey-Bass.

Rapaport, R.N (1970). Three dilemmas in action research. *Human Relations*, 23, 499–513.

Starrin, B (2007). Empowerment som forskningsstrategi – exemplet deltagarbaserad forskning. I Askheim, O.P. & Starrin, B (red.) Empowerment i teori och praktik. Malmö. Gleerups.

Svendsen, T. (2012) Socialarbetares förhållningssätt till BBIC. "Det finns hur många fördelar som helst, bara man har tid?" Forskningsrapport 2012:1. Sollentuna: FoU-Nordväst

Vedung, E. (1998) Utvärdering i politik och förvaltning. Lund: Studentlitteratur.